

Başkent Üniversitesi Stratejik Araştırmalar Merkezi Panel Bildiri: IŞİD, PYD, Irak ve Suriye'deki Türkmenler: Türkiye'nin Milli Güvenliği Açısından Durum ve Gelecek

12 Mayıs 2016 Saat: 14.00

Dr. Oktay BİNGÖL

Sayın Başkan, davetiniz için ben de çok teşekkür ediyorum. Başkent Üniversitesinde panelist olarak bulunmayı bir ayrıcalık olarak görüyorum. Değerli katılımcılara hitap etmekten heyecan duyuyorum.

Bu panel, seçilen konu itibarıyla akademik ve pratik değer taşıyor. Öncelikle panel konusunun içerisinde ulusal güvenlik yansımaları gibi çok tartışmalı, çok boyutlu ve karmaşık bir kavramın olduğunu vurgulamaya ihtiyaç var. Ulusal güvenlik nedir? Türkiye'nin ulusal güvenliği nasıl tanımlanabilir? Geçmişte de sorunlu olmasına karşın son yıllarda ulusal güvenliği tanımlayabilmek biraz daha zor. Ulusal güvenliği odak alarak, bölgede ve dünyada şu anda en çok tartışılan, tüm aktörleri ilgilendiren IŞİD ve PYD/YPG ile şimdilik Türkiye'yi ilgilendiren Türkmenleri bir arada tartışmak zor ancak başarılması gereken bir görev. Bu bağlamda panelin konusu birbiriyle ilişkili alt başlıkları içerecek şekilde uygun tespit edilmiş.

Tartışma alanımız, uluslararası sisteme bağlantılarıyla Orta Doğu'dur. Başlangıçta iki hipotez koyarak tartışmak istiyorum. Birinci hipotez, aslında Orta Doğu'da ortaya çıkanlarla ilgilidir. Benim iddiama göre Orta Doğu'da yaşadıklarımız gerçekte yapısal-sistemik olarak nitelenebilecek değişimlerin sonucudur. Bu değişimler, tamamı bugüne özgü olmayan, diğer bir deyimle son üç beş yıla özgü olmayan, tek başına bireysel aktörlerin davranışlarına-politikalarına endekslenmemesi gereken, devletlerin etkisinin daha fazla olduğu ancak temel olarak yapı ya da sistemin ürettiği sonuçlardır. Orta Doğu sisteminde, parçalarının tek tek ürettiği sonuçlardan daha farklı sonuçlar ve dinamikler bütünüyle karşı karşıyayız diye düşünüyorum. Birinci hipotezim bu ve ilerleyen bölümde bunu açıklamaya çalışacağım.

İkinci hipotezim ise, bugün konjonktürel olarak yaşadığımız, yani kısa dönemde gördüğümüz sonuçlarla ve etkilerle, uzun dönemli sonuç ve etkilerin farklı olabileceğidir. Bu farklılık hem olumlu yönde, hem de olumsuz yönde olabilir. Bu hipotezim IŞİD, PYD ve Türkmenler olgusu ve dinamikleri ile bunlarla bağlantılı diğer dinamikleri kapsar.

Birincisinden başlarsak, şöyle ifade etmek isterim. Olguları ve sorunları uluslararası sistemi analiz düzeyi kabul ederek inceleyebiliriz. Uluslararası sistemi oluşturan temel unsurlar devletlerdir. Şüphesiz ki devletlerin dışında aktörler de var. Uluslararası kuruluşlar, çeşitli devlet dışı birimler ve yıllardır oluşan rejimler. Örneğin insan hakları rejimi, insancıl hukuk kuralları, deniz hukuku, çevre rejimi vs. Bunların tamamı uluslararası sistemi oluşturur, ancak temel aktörler olarak devletler öne çıkar. Rejimleri yapan, sözleşmelere imza atan ve

hayata geçiren, kuruluşlara maddi katkı yapan, personel görevlendiren devletlerdir. Devletlerin ve diğer aktörlerin etkileşimi bu sistemi oluşturuyor ve sistemin devamını sağlıyor. Söz konusu aktörlerde ve etkileşimlerinde birtakım sıkıntılar olduğu zaman, aktörler sistemin dışına çıktıklarında ya da sistemin devamında rol oynayan güçleri azalmaya başladığında, sistemde zayıflıklar ve kırılmalar başlıyor. Bölgesel sistemler küresel sistemin alt bölgelerindeki benzer şekilde ortaya çıkıyor ve çalışıyor. Sorunların ortaya çıkışında da benzer mantık işliyor.

Buradan Orta Doğu'ya gelirim, yaşanan krizler, çatışmalar ve iç savaşlar sistemin, daha doğru bir deyişle eski sistemin sarsılması, bozulmasıyla ilişkilidir. Bu sarsılma ve bozulma bir 20-30 yıldır, en azından Soğuk Savaşın bitiminden günümüze yaşanıyor diye düşünüyorum. 1980'lerde İran-İrak savaşı, 1990'larda Irak ve Körfez krizi, 2000'lerde Irak'ın işgali, 2010'larda Arap Baharı değişimleri ve iç savaşlar bu bozulmanın şiddetle dışa vurumudur. Aslında sistemdeki sarsılma ve bozulma sistemin çoğunlukla içinden gelen, ancak dışsal etkileşimi de olan dip dalgalarla ilişkilidir. Bu dip dalgalar fay hatlarını harekete geçirir ve siyasal-soyasal-ekonomik depremlere neden olur. Dip dalgalar büyük güçleri de etkiler ve bu nedenle Orta Doğu küresel aktörlerden soyutlanarak değerlendirilemez.

Orta Doğu'da önemli bir dinamik ulus altılışma ve ulus üstüleşmedir. Aslında bu terimlerin Orta Doğu'da doğru karşılığı devlet altılışma ve devlet üstüleşmedir. Bunun temel nedeni Orta Doğu'da ulus inşasının Türkiye dışında çok da başarıya ulaşmadığı gerçeğidir. Türkiye'de Türk ulusu inşası tüm sorunlarına karşı 1990'lara kadar oldukça başarılıdır. En azından Batı'daki ulus olgusuyla boy ölçüşebilir. İran hariç Orta Doğu'nun geri kalanında ulus muğlâk bir kavramdır. Suriye ulusu, Irak ulusu, Ürdün ulusu, hatta Arap ulusu temelsiz kavramlardır. Mezhep, kabile, aile, hanedan kimlikleri çok daha gerçekçidir. Ama devletler gerçektir. Sorunlu bir gerçekliktir. Modern ulus devletler kategorisinde görülürler ancak aile, kabile, mezhep devletleridir. Bu devletlerde meşruiyet ulusun devleti olmaktan kaynaklanmaz, geleneksel meşruiyettir, kısmen de yasal-rasyonel özellikler taşır. Çoğu devlet yeni-patrimonyal karakter taşır ve bir ölçüde rantiyeci devlettir.

İşte bu tür devletlerin hüküm sürdüğü ülkelerde ve bölgelerde devlet altı ve devlet üstü birçok dinamik ortaya çıktı. Bunun nedenleri arasında ekonomik, siyasi ve kültürel küreselleşme, iletişim devrimi, Soğuk Savaşın bitmesi vs. sayılabilir. Temel neden, ya da sonuç devletin zayıflamasıydı. Var olduğu ya da inşa olduğu düşünülen ulusun olmaması, devleti subasmandan yoksun bıraktı. Kabileler, klanlar, mezhep grupları hareketlendi, parçalanma ve ufalanma başladı. Bu hareketlenmenin Soğuk Savaş sonrasına denk gelmesi

tesadüfî değildir ve yanıtı olan bir sorudur. Kısa bir devlet tarihi yolculuğu ile bunu saptamak gerekir.

Orta Doğu'da devletin kökeni çok eski. Hatta devlet olgusunun Orta Doğu'da doğduğu söylenebilir. Platon devleti yazmadan en az bin yıl önce Hammurabi kanunlarından Sümer şehir devletlerine ve Antik Mısır krallığına devlet adına önemli değişimler Orta Doğu'da olgunlaştı. Ancak günümüzün devletlerinin bunlarla hiçbir bağlantısı yok. Modern dönemin Orta Doğu devletleri sömürgeciliğin tasfiyesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılışı, manda ve himaye sisteminin sonlanmasıyla ortaya çıktı. Tamamına yakını sömürgeciler tarafından yapay sınırlar üzerine, etnik, dinsel, mezhepsel grupları bölerek kuruldu. Patrimonyal yapılara Batı tipi değerler ve kurumlar yamandı. Ortaya doğuştan zayıf devletler çıktı. Bu devletler meşruiyetlerini ortak kimlik olması gereken ulustan hiçbir zaman alamadılar. Suriye ulusu zaten hiç olmadı, öyle bir ulus yoktu. Orada bir ulus inşa süreci vardı, kurulan devlet bir ulus inşa etmeye çalıştı, ama hiçbir zaman yaratılamadı. Mustafa Kemal Atatürk'ün Türkiye'de yarattığı ve büyük ölçüde başarıya ulaşan uluslaşma süreci, ulus inşa süreci Orta Doğu'nun diğer ülkelerinde başarılamadı. Çoğunda yurttaş ve vatandaş da yaratılamadı. Rantiyeciler devletler, laik olmayan devletler halkı tebaa gibi görmeye, vergi ödemeyen ve ranttan gelecek payı almaya alışmış bireyler de, genellikle durumdan memnundu. Bu sistematüğün dışında bir takım hak arama, sınıf temelli hareketler he zaman oldu. Ancak 2010'lara kadar cılız kaldı, otoriter rejimler tarafından kanlı bir şekilde ezildi.

Soğuk Savaş boyunca, iki kutuplu mücadele aslında Orta Doğu'da devletlerin zayıflığını ve başarısızlığını gölgeledi, gizledi. Devlet aslında başından itibaren başarısızdı ve zayıftı, ama bu gölgelendi. Bir şekilde ABD ve diğer Batı kendi kampına, Sovyetler Birliği de kendi kampına birtakım destek sağladılar; askeri olarak, diplomatik olarak, ekonomik olarak destekler sağladılar. Ama soğuk savaşın bitişiyle beraber bu tür destekler büyük ölçüde azaldı. Bitti diyemem, ama radikal olarak azaldı. Sovyet kampı özellikle hasar gördü. ABD kampında da önemli azalmalar oldu ve devletler diğer içsel ve dışsal faktörlerin de etkisiyle kırılma döngüsüne girdiler. Diğer taraftan küreselleşme her boyutta ivmesini artırarak tüm dünyaya ve Orta Doğu'ya nüfus ediyor, toplumun beklentileri ve talepleri artıyor, yönetimler bunlara yanıt veremiyordu. Verilen cevap dönüşümden ziyade cezalandırma ve bastırma oldu.

Tam bu noktalarda devlet altı devlet üstü diyebileceğimiz, aslında birbirine zıt gibi gözükse, ama birbirini tamamlayan dinamikler harekete geçti. Yani IŞİD ve kaynağı olan El Kaide bir taraftan devlet altı bir dinamikken, bir taraftan devlet üstüdür, devletleri aşar sınırları aşar. Birçok ülkeyi bir anda ilgilendirir, sınır aşan karakterdedir. Suriye genelinde bakarsanız buna, devlet altıdır, Orta Doğu'ya baktığınız zaman devlet üstüdür. PKK,

PYD/YPG vb. Kürt dinamikleri de böyledir. Türkiye açısından baktığımız zaman devlet altı bir dinamiktir, ama bölgesel bakarsanız bu devlet üstü bir dinamiktir. Orta Doğu'da sadece Kürt dinamiği ve IŞİD değil çoğu olgu benzer şekildedir. Aşiret anlamında, klan anlamında, mezhep bazında, ekonomik gruplaşmalarda, hatta devlet inşa süreçlerinin oluşturduğu ideolojik kutuplaşmalarda, kültürel bağlamlarda ya da modernlik anti modernlik, laiklik anti laiklik olgularında oluşan akımlar devlet altılık ve devlet üstülük taşır diye düşünüyorum. Tabii bunda küreselleşmenin, iletişim devriminin, dijitalleşmenin, ulaşımın kolaylaşmasının etkileri çok fazla diye düşünüyorum. Bütün bunlar aslında evrimsel olarak oluşan veya dönüşen bir yapının görünümleri. Biz şu anda görüyoruz ancak köklerini en az bir 100 yıl derinlikten alıyor ve bugüne kadar geliyor.

Devlet nasıl olabilirdi de, bütün bunlarla baş edebilirdi? Şöyle olabilirdi; devletinizi ulusun üzerinde, homojen bir ulusun üzerinde, örneğin Fin ulusu gibi ya da Japonlar gibi, inşa edebiliyorsanız işler biraz daha kolaylaşıyor. Değil ise, ortak paydalar bulmamız gerekiyor. Ortak paydaların ne olduğu belli; insanlar, bu sınıfta oturanlar ya da biz panelistlerin, hepimizin istediği şeyler az çok bellidir. İnsan hakları, refah, kalkınma, eşitlik, adalet, paylaşım, güvenlik. Bunların üzerine inşa ederseniz, o zaman devletinizin daha kuvvetli olacağı, ulusun da daha kuvvetli olacağı kesindir. Dolayısıyla ben sorunun özünü burada görüyorum. Devletin üç sütunu var. Meşruiyet, otorite ve kamusal hizmet sağlama. Meşruiyet hem temeldir hem de tutkal. Meşruiyeti insan haklarına, adalete, eşitliğe ve refaha dayandırırsanız çok daha sağlam bir temel olarak ve iyi bit tutkal görevi yerine getirir.

Orta Doğu'da ve Türkiye'de parçalanma, ufalanma, devletten ve ortak kimlikten uzaklaşmayı nasıl aşarız? İslamcıları, Sünnileri, Kemalistleri, Laikleri, Alevileri, Kürtleri ve diğer farklılıkları dışlayarak, yok varsayarak ve yok ederek aşamazsınız, tüm gruplar temel haklara, özellikle yaşam hakkına sahip olacaklar ve kendi topraklarında, tarihten gelen vatanlarında yaşıyorlarsa, yönetimde de pay sahibi olacaklar ya da yönetim şeklinde de karar verecekler. Suriye'de, Irak'ta bu insanların, grupların tercihleri de dikkate alınmak zorundadır. Bir yerde asırlardır Aleviler yaşıyorsa ve kendilerini farklı olarak ifade etmeye başladılarsa bunları dikkate almak zorundasınız. Sünniler ya da daha farklı gruplar Şii bölgeleri içindeyse tercihlerini ve beklentilerini dikkate almak zorundasınız. Devlet, toplumsal sözleşmenin ürünüdür diyoruz. O zaman şiddet tekeli iddia eden devlet herkese ortak olarak bir payda sunabilmelidir. Bu yapıldığında devlet güçlüdür. Şoklara ve dalgalara karşı dayanıklı olur. Bana göre Atatürk'ün de bize göstermiş olduğu yol aslında budur. Mustafa Kemal'in çağdaşlaşma hedefi sadece Batı'ya gitme, Batı'nın kurumlarını, yasalarını alma, Latin harflerini kullanma ve şapkayı takma değildi. Özünde çok daha çağdaş değerleri

bulun yakalayın, refahı ve eşitliği sağlayın, bilimi geliştirin, akli hâkim kılın, insanı ve onun haklarını yüceltin göreviydi. Hedeflenen 1920'lerin, 30'ların var olan değerlerinin üstündeydi. Atatürk'ün vasiyetinin özü dinamiktir: daha iyiyi, güzeli ve faydalıyı, kapsayıcıyı yakalayın. Ben Ata'nın gençliğe emanetinin de özünde bu yatıyor diye düşünüyorum. Bu nedenle fikri hür, vicdani hür ve irfanı hür nesiller hedeflemiştir. Biz O'nu gerçekten takip etseydik, bugün evrensel insan haklarına, çevre hukukuna, iyi yönetim ilkelerine, toplumun beklentilerine, bilimsel gelişmeye amalı, fakatlı zoraki evet demez, öncüsü olurduk. Bu bizi kesinlikle güçlü bir ulus ve devlet yapardı. Bu şekilde her sorunumuzun ve başarısızlığımızın arkasında, tüm suçluluklarına karşın dış güçleri aramaz, öz eleştiri yolunu benimserdik.

Şimdi ikinciye gelince, ikinci hipotezim şöyleydi. Şu an itibariyle konjonktürel olarak bizim gördüğümüz sonuçlarla, sonraki bir geleceğin sonuçları birbirinden farklı olabilir. Biz aslında uluslararası ilişkilerin çıkan olgularının birçoğunda bunu görüyoruz. Bazen çok aleyhinize gibi giden bir durum, lehinize olabiliyor, lehinize sonuçlar doğurabiliyor. Tabii burada güvenliği, ulusal güvenliği kimin ve nasıl tanımladığı da çok önemlidir. Kim tanımlıyor bunu? Güvenlikleştirici aktör kimdir? Ne kadar ehil ve güvenilirdir? Bir de başvurduğunuz referans nesnesi nedir? Orta Doğu'da ulus yoksa ulusal güvenlik ne anlama gelir? Ulusun güvenliğinden devletin güvenliğini kastediyorsak bu farklı bir şey. Eğer ulusun güvenliğinden, gerçekten önce bireyleri, onu oluşturan bireyleri, toplumu ve tüm bireyleri, bunların güvenliğini kastediyorsak bu daha farklı bir şey.

Orta Doğu'da güvenlikleştirici aktörler geleneksel olarak ülkelere göre farklılıklar gösterir, ancak siyasi ve askeri yöneticilerdir; krallar, başkanlar, hükümet başkanları ve üst rütbeli askerler. Meşruiyeti sorgulamaya açık güvenlikleştirici elitlerin tehdit algılamaları her zaman doğru olmayabilir. Bunların bakış açıları çoğu zaman ulus ve devlet değildir, kendi rejimlerinin, yönetimlerinin veya konumlarının devamıdır. Bu tür güvenlikleştirme süreçleri bireyler açısından gerçek bir değer ifade etmez. Bireyler, vatandaşlar açısından bakarsak, ne istendiği bellidir: yaşam güvenliği, iş güvenliği, gıda güvenliği, çevre güvenliği ve toplumsal güvenlik. Hayatımızı, ailemizle beraber, ait olduğumuz toplumla beraber devam ettireceğiz. Tabii ki güçlü bir toplumun üyesi olma duygusunu da devam ettireceğiz. Bütün bunları devam ettirebiliyorsak aslında bireyin güvenliği, toplumun güvenliği sağlanıyor, aslında ulusal güvenlik de sağlanıyor demektir. Ama bütün bunlar iktidarın, herhangi bir iktidarın, şu anki iktidarın ya da önceki iktidarın ya da başka bir iktidarın tanımlanmış olduğu güvenlikten farklılaşabilir çoğunlukla. O noktada farklı sonuçlar üretebilir diye düşünüyorum.

Bu bağlamda başka bir konuya gelmek istiyorum: konuştuğumuz olguların çıkarttığı sonuçlara. Örneğin, PYD olgusu- Suriye'deki Kürt olgusu. Aslında ikisi birbiriyle ilişkili

ancak aynı değil. Suriye’de Kürtler yeni bir olgu değil, 90’larda filan çıkmadı bu olgu, başından beri evirilen bir süreç. Birileri, örneğin bir batılı bir kitap yazmış, başka bir batılıyı kaynak göstermiş ancak biraz Kürt yanlısı olduğunu da belirtmiş, Kürtlerin tarihin Eyyubilere kadar, hatta biraz daha geriye götürmüş. En az 1500 yıllık bir Kürt tarihi var, Malazgirt’ten bile çok derin iddiası var. Bu bir iddia ancak ciddi arkeolojik ve antropolojik çalışmalarla destekleniyor. Tarih önemli ancak, günümüzde geçmişin 500 yılının on yılda yaşandığını unutmamalıyız. Dolayısıyla Kürtlerin geçmişini 1000 yıl veya 500 yıl ya da 100 yıl geriye götürmek fazla bir şey değiştirmez. Sonuçta uzun bir süredir Suriye’de belirli bölgelerde yaşayan ve oralardan kentlere göç etmiş Kürtler var. Bu insanların varlığı ve Suriye’de yönetimden dışlanmışlığı bir gerçeklikse bugün yaşananları daha iyi anlayabiliriz. Suriye rejiminin bunları yönetime aldığını ve kapsadığını herhalde düşünemeyiz, Hafız Esad ve sonraki Esad Kürtleri kapsayıcı bir yönetim kurdular ve hiç sorun çıkmadı diyemeyiz burada. Mutlaka birtakım sorunlar vardı, tarih kitapları da bir bölümünü yazıyor bunların.

Suriye’de Kürtler böylesine bir gerçeklik, bunu PKK yaratmadı. Türkiye’de Kürt bölgelerinde çıkan isyanlar ve sonrasında Suriye’ye göç hareketleri de önemli katkı yaptı. Aslında bütün bu sorunlarla beraber ortaya çıkmış olan bir olguyla karşı karşıyayız. Suriye’de Kürt siyasi hareketinin bir geçmişi ve sosyolojik tabanı var, bunu burada teslim etmek gerekir. PYD/YPG ise daha farklı. PYD 2003’de PKK tarafından kuruldu. Türkiye o yıllarda hiçbir tepki vermedi. Çok da ilgilenmedi. Hareketi takip de etmedi. PYD’nin askeri yapısını, YPG’yi ise bir açıdan Türkiye yarattı. 2012’ye kadar YPG diye bir yapı yoktu. Ufak tefek milis yapıları vardı. Onlar da kasabalarda ve köylerde gayri resmi polis ve yerel milis işlevi görüyordu. Suriye’de çatışmalar iç savaşa döndüğünde, Esad kuvvetlerini daha kritik gördüğü Şam, Hama, Humus’a çekti ve Kuzey bölgeler IŞİD ile çoğunluğu PYD’ye kaldı. PYD’nin kuvveti yetersizdi. PKK süratle YPG’yi kendi elemanları ile doldurmaya başladı. Bu noktada PKK’nın imdadına çözüm süreci yetişti. Çözüm süreci içerisinde, 3.000-4.000 PKK militanı kaydırıldı. Ayrıca PKK militanlarının dışında, yabancı terörist savaşçılar da PKK’ya katıldı.

Yabancı savaşçı dediğimiz zaman hem uluslararası toplum hem biz IŞİD’e katılanları konuşuruz. PKK’ya katılan da var ve bizim çalışmalarımıza göre rakamlar 8-9 bin arasında. Türkiye’nin büyük şehirlerinden ve Güneydoğu’nun kentlerinden, Avrupa’dan giden binlerce Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı var. Avrupa’dan, ABD’den ve Avustralya’dan katılan yabancılar da bulunuyor. Nitekim YPG’nin uluslararası savaşçılar tugayı var. Dolayısıyla YPG Türkiye’nin gözü önünde ve ihmaliyle, hatalı politikasıyla büyük bir güç oldu. Sonrası malum. ABD’nin, Rusya’nın ve Avrupa’nın IŞİD’e karşı kara gücü ve ortağı oldu.

PYD/YPG'nin Türkiye'yi rahatsız eden bir olgu haline gelmesini, Ankara'nın Suriye politikasına tepki gösteren Esad'ın hamlesi olarak da görmek gerekir.

Şimdi çok tartışılan bir konu şudur. PKK ile PYD/YPG aynı mıdır? Türkiye, PKK PYD aynıdır, PKK terörist bir örgütse PYD/YPG de öyledir önermesi yapıyor. Ancak bu önerme Batıda karşılık bulmuyor. Bunda biraz da 2015'e kadar liderini defalarca Türkiye'de ağırladığımız PYD'yi geç bir şekilde terör örgütü ilan etmenin etkisi de var. Şüphesiz ki konu bu kadar basit değil. Yine de güvenlikleştirme sürecinin geç kalması büyük bir hata. PYD/YPG'nin kuruluşu ve bağlantıları itibariyle PKK ile aynı olduğu söylenebilir. Ancak örgütsel yapılar yaşayan, dinamik ve değişen organizmalardır, farklılaşabilirler. PYD bugün bir taraftan askeri bir kanadı olan, bir taraftan da Suriye'de idari ve siyasi fonksiyonlar yürüten bir yapıdır. İdari, siyasi ve toplumsal işlevleri arttıkça, farklılaşması ve PKK'yla çatışması kaçınılmazdır. Gruplar arasında birtakım gerginlikler yaşanacaktır, geçmişte de yaşanmıştır. Ama ortak bir dava uğruna aşılmıştır bunlar. İleride farklılıklar daha fazla derinleşecektir. Bu noktada bir konuya vurgu yapmalıyım. PYD, PKK ve YPG'ye tutkal görevi yapan çatışma ve tehdittir. Türkiye bölge Kürtlerini kucaklayacak bir politika geliştirebilirse, bu çok kolay değildir, bu tutkal vazifesini görmeyecektir. Çatışma ve tehdidin azaldığı ortamda PYD diğer Kürt partileriyle işbirliği ve güç paylaşımına gitmek durumundadır.

Bu arada Suriye'de Kürtlerin nüfusu nedir, tam rakamlar vermek zordur. Ancak milyonlarla ifade edilen miktarlar söz konusu. Bu kadar insanın Suriye'nin geleceğinde ve yönetim modeli konusunda hakları olduğunu kabul etmek gerekir. Yani Suriye parçalanırken, Suriye'de mevcut rejim dönüşürken, bambaşka bir yapı ortaya çıkarken, yönetim anlamında da yapı ortaya çıkarken, hâlâ eskiden var olanının geçerli olduğunu düşünmek gerçekçi olmayabilir. Çatışma yaşanan ülkelerin tamamına yakınında çatışma sonrası devlet inşasında ağırlıklı olarak federal çözümler çıkmıştır ortaya. Parlamenter gibi gözükən çözümler bile, özünde federaldir. Örneğin, Afganistan; üniter bir sistem gibi görünür. Ancak özünde federaldir. Hazaraların bölgesi ayrıdır, Özbeklerin bölgesi ayrıdır, Taciklerin bölgesi ayrıdır. Bu bölgelere vali atanmasında etkin kökenler gözetilir. Suriye'de de böyle bir yapı olacaksa Kürtlerin bölgesini Arapların yönetmesini beklemek de çok gerçekçi değildir diye düşünüyorum. Türkiye, Türkmenlerin, Arapların ve Kürtlerin haklarını gözetecek bir model önerebilmelidir. Bu kapsamda Kürtleri de ikna edebilmelidir, PYD'yi de diğer Kürt partilerini de. Oyun kuruculuk bu şekilde başarılabilir.

İŞİD'e gelirse; bu örgütün yavaş yavaş sahneden çekildiğini düşünüyorum. ABD 2014'de mücadele stratejisini on yıllık döneme yaymıştı. Yani 10 yıl içerisinde derece derece

zayıflatılıp ve yok edilmesi planlandı. Bugün gelinen aşama itibariyle sanki plan ağır aksak da olsa işliyor görünüyor. Genelkurmay Başkanımız dün açıkladı, hükümet kanadından benzer bir açıklama vardı. IŞİD'in 3 bine yakın teröristinin etkisiz hale getirildiği iddia edildi. 50 bine yakın IŞİD'li varsa, bunun sadece 3 binini Türkiye etkisiz hale getirdiyse, gücünü kaybediyor demektir. Şu ana kadar eski IŞİD'den yüzde 30'larda 40'larda bir kayıp vardır. Önümüzdeki süreç içerisinde bu kayıp gittikçe artacaktır ve IŞİD bir tarihte büyük bir yapı olarak, Halifelik olarak, İslam devleti olarak ortadan kalkacaktır. Terör faaliyetlerinin devam edeceği beklenmelidir. Örgütün tamamen yok olmasından ziyade marjinalleşmesi önemli görülmektedir. Bu başarılabilir. Nasıl ki El Kaide bitmedi, IŞİD da tam olarak bitmeyecek ve Türkiye'yi etkilemeye devam edecektir.

IŞİD'in ve Irak ve Suriye'deki diğer cihadist örgütlerin Türkiye için en önemli boyutunun yabancı savaşçılar olduğunu düşünüyorum. Türkiye Batı'dan gelen ve örgütlere katılan yabancı savaşçıların giriş noktasıydı, çıkış noktası da olacak. Onların bir kısmı çıkmayacaklar, ülkelerine dönmeyecekler ve Türkiye'de kalacaklar. Ölü hücreler olarak, uyuyan hücreler olarak kalacaklar. Diğer taraftan Türkiye'nin yabancı savaşçıları da var. IŞİD'e, El Nusra'ya, ÖSO bağlılarına ve diğerlerine katılmış, Suriye'de savaşmış, radikalleşmiş binlerce insan var. Bu arada bir noktayı vurgulamak gerekir. Suriye'de rejime karşı savaşan grupların hangisi cihadisttir, hangisi değildir? Bunların bir kısmı gündüz cihadist değildir, geceleyin olabilir. Sabaha kalktığınız zaman ittifaklar değişmiş olabilir. Bir savaşçı bir örgütüdür, başka bir tarafa geçmiştir, diğerine geçmiştir. Çatışma ekonomisinin işlediği ortamlarda insanlar parayla şehir alır şehir satarlar, parayla taraf değiştirirler. Bu nedenle hiçbir grubu gözümüzde büyütmemeli, bunlara güvenerek politika üretmemeliyiz

Diğer bir konu mültecilerdir. Ulusal güvenliğe gerçekten önemli etkileri vardır. Mülteci, insan olarak ulusal güvenliğimize tabii ki tehdit teşkil etmez, ama uzun dönemli mültecilik olgusu, geçici mülteci olgusundan farklıdır. Örneğin, İran'da Hazaralar 40 yıldır mülteci durumundadır. İran'da torunları olmuştur. Doğal olarak ev istiyorlar, eğitim istiyorlar, seçmek ve seçilmek istiyorlar. Bir kısmı vatandaş oluyor, oy kullanıyor. Tüm bunlar ev sahibi toplumda gerginlikler yaratıyor, yabancı düşmanlığına yol açıyor, etnik ve mezhepsel fay hatlarını hareketlendiriyor. Beş yılı aşan durumlarda mülteciliğe, uzun dönemli mültecilik deniyor. Türkiye'deki mültecilerin bir bölümü bu duruma ulaştı. Geri gitmeleri çok kolay değil. Güvenli bölge vs. bir noktaya kadar çözüm olabilir. Gerçekte insanlar bize tehdit değildir. Suriyeliler ya da başkaları, ama olgu ve dinamik başlı başına çözülmesi gereken bir sorundur. Kutuplaşmış bir toplumda bu tür sorunları çözebilmek zordur. Hükümet onları bir yere yerleştirirse, vatandaşlık verse, muhalefet partileri hoşnut olmayacak, seçim hilesi olarak

görecek. Yerleştirilen grubun etnik köken ve mezhebine bağlı olarak yöre halkı hassasiyet gösterecek, demografik yapı değiştirme iddiaları gündeme gelecek, çatışma yaşanacak. Bu itibarla mülteciler çok boyutlu ciddi bir sorundur. Şu andaki etkileri henüz sınırlı, önümüzdeki dönem çok daha kapsamlı etkileri ortaya çıkabilir diye düşünüyorum. Tek çıkar yol, içte ve dışta diyalog ile ortak akıl, gerçekçi politikalar geliştirmek.

Türkiye'nin içte ve dışta maruz kaldığı tüm güvenlik sorunlarının daha önemli bir etkisi var. Devletimiz her geçen gün rantiyeci bir yapıya bürünüyor, toplumda da rant kollama kültürü ve rantiyeci ahlak egemen oluyor. Bu sadece AKP'nin iktidar dönemiyle sınırlı bir sorun da değil. Bu iktidar tabii ki kapsam dışı değil, ama ondan önce başlamış ve hızla devam eden bir olgu bu. Bölgesel çatışma ekonomisi, rantiyeciliği öne çıkarıyor. Himayeci kayırmacı ilişkilerin egemen olduğu bir topluma doğru gidiyoruz biz. Bunu özellikle sizler mezun olduğunuz zaman dışarıdaki iş alanında göreceksiniz. Sizin kaliteniz çok fazla bir şey ifade etmeyecek, mutlaka himaye edilmeniz gerekecek, kayırılmanız gerekecek ki bir iş sahibi olasınız. Bu tür çatışma ortamları olağan süreçleri ortadan kaldırdığı için, ülkeleri rantiyeci, himayeci ve kayırmacı ilişkiler tuzağında tutmaya devam ediyor. Bu Türkiye'nin ulusal güvenliğine en büyük tehditlerden biridir diye düşünüyorum. Ülkemizde yaşanmakta olan kutuplaşmaya da dikkat çekmek isterim. Birbirini anlamaz grupların oluşturduğu topluma dönüşüyoruz. Kutuplaşma bu hızla devam ederse parçalanma kaçınılmaz olur. Herkesin kendi konumunu sağlamlaştırmak için kutuplaştırmaya sarılması çok tehlikeli bir oyun. Bir noktada katlanılmaz hale gelir diye düşünüyorum.

Durum bu kadar kötüyken bir de iyi haber var. Orta Doğu'nun tüm sorunlarına karşın gittikçe kendi ayakları üzerinde durma emareleri verdiğini düşünüyorum. Biraz açayım. Orta Doğu bir alt sistem olarak, bir güvenlik kompleksi olarak, çatışmayla şekillenen bir güvenlik kompleksi olarak ortaya çıkmaya başlıyor. Büyük güçlerin etkisi tamamen yok olmamakla birlikte, bölgesel aktörler daha etkili olmaya başladı. Dışsal dinamiklerden ziyade içsel olgular öne çıkıyor. Bir dönem sonra, dönem tabii uluslararası ilişkiler literatüründe biraz uzundur, 5-15 yıl gibi, Orta Doğu mutlaka kendi ayakları, kendi aktörleri üzerinde oturacak, kendi sistemini bulacak, kendi işbirliği mekanizmalarını kuracak, daha iyi devletler ortaya çıkacaktır diye düşünüyorum.

Selamlarımı saygılarımı sunuyorum.

Salondan: Merhabalar, öncelikle hoş geldiniz. Benim sorum ulusal güvenlik hakkında olacak. Öncelikle sizin de bahsettiğiniz bu bombalar, Ankara'da olmak üzere başka yerlerde de patladı. Bunların amacı nedir? Bunlar neden oldu, güvenlik zafiyeti nerede oldu? Yani Kızılay'da mesela Ankara'nın göbeğinde oldu bunlardan biri.

Başka bir sorum daha var. Daha önceden PKK'nın gücü ve eylemleri, 2000'li yıllarda zannedersen sıfıra düşürülmüştü. Acaba yeniden öyle bir imkân olabilir mi, çok mu ütopyik olur?

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI (Oturum Başkanı)- Sorunuzu özellikle yöneltmek istediğiniz bir konuşmacımız var mı? Yok.

Buyurun.

Dr. Oktay BİNGÖL (E. Tuğg.)- Soru ne kadar güzel ki, herkes yorum yapmak istiyor ve cevap vermek istiyor. Özellikle güvenlikle ilgili kısmı cevaplandırmak istiyorum. Güvenlik devletin sağlaması gereken veya sağladığını varsaydığımız kamusal mal ve hizmetlerin en başında geliyor. Bir devlet öncelikle güvenliği sağlayacak. Zaten devlet aslında güvenlik için kuruldu. Toplumsal sözleşme fikri, anarşik bir ortamda güvenlik aramanın sonucudur. “İnsan insanın kurdu” şeklinde tasvir edilen toplumda insanlar kendilerini güvensiz hissediyorlar. Bu güvenliği sağlamak için de devlet gibi bir mekanizmaya ihtiyaç duyuyorlar. Toplumsal sözleşmeye yöneliyorlar; insanların devletlerinden beklediği en önemli hizmet güvenliktir. Güvenlik yoksa devlet de yoktur.

Terör örgütleri herhangi bir zamanda, öngörülemeyen bir yerde eylem yapabilirler. Avrupa'da da, diğer bölgelerde de terör oluyor, ancak Türkiye'de süreklilik arz ediyor. Yıllardır terör eylemsiz günümüz yok. Ağır kayıplar veriyoruz. Bu sorunu her yerde oluyor cevabıyla geçiştiremeyiz. Devlet burada hesap vermek, kurumlar kusurluysa bedel ödenmek zorunda. Aksi takdirde terör olağanlaşır. Diğer taraftan devletin güvenliğe bakış açısıyla ilgili söylenecek çok söz var. Devlet kimin güvenliğini sağlıyor, neyin güvenliğini sağlıyor? Ulusal güvenliği sağlıyor. Konuşmamda değinmeye çalıştım. Ulusal güvenlikten neyi kastediyoruz? Devletin güvenliği mi? Devletin kurumlarının güvenliği mi? Devletin başında olanların güvenliği mi? Yoksa bütün halkın, insanların ve toplumun güvenliğini mi anlıyoruz?

Ankara saldırılarının ilki olduğunda, Gar bölgesindeki saldırı, dönemin İçişleri Bakanı “*Miting alanında olmadı ki, dışarıda oldu*” benzeri bir ifade kullandı. Dolayısıyla bu bizim sorumluluğumuz değil demek istiyor. Böyle bir değerlendirme dönemim bakanına özgü bir şey değil. Genelde bu devletin bakış açısını yansıtıyor. Nasıl olsa benim alanımda olmadı, başka bir tarafta oldu. Miting alanında olmadı, ben oradan sorumluyum, başka tarafta olduğu zaman ben sorumlu değilim. Bu aslında çok temel bir bakış açısı ve hatanın da başladığı nokta diye düşünüyorum.

Şimdi Ankara'dasınız, bizler de Ankara'dayız, burası Başkent. Tedbirler arttırıldı. Bakın tedbirlere nerede arttırılmış? Sıhhiye Orduevinin önü, Meclisin köşesi, Cinnah protokol yolu. Ara sokaklara geçin tedbir yok. Ara sokaklarda doğal olarak tehdit de daha az, ama

devlet yine de güvenlik deyince öncelikle kendisinin güvenliğini düşünüyor, kurum olarak bakıyor bu işe ve korunacak önemli şahıslara odaklanıyor. Öncelikle bunun mutlaka değişmesi gerekiyor. Tüm toplumun, tüm bireylerin, tüm insanların, tüm alanın güvenliği önemlidir. Örneğin miting ve gösteri ya da protesto yürüyüşü yapıyor insanlar. Anayasal bir hak kullanıyorlar. Burada polise dikkat edin, herkes miting alanına bakıyor. Yani miting yapan kişiler tehdit olarak algılanıyor. Oysa polisin dışarı bakması ve grubu koruması gerekir. Bunun değişmesi çok zaman alacak gibi görünüyor. Güvenlik çok kapalı bir alan, bir türlü açıklıkla tartışmıyoruz. Burada konuştuklarımızı televizyon kanalında söylerken çekiniyoruz. Acaba ertesi sabah teröre destek vermekten içeri alırlar mı, sorgularlar mı, gözaltına mı alırlar, davetiye mi gönderirler? O kadar gizli bir alan ki bu, o kadar kapalı bir alan ki, kimse sokulmuyor içerisine. Oysa bizler araştırma kuruluşları, sizler öğrenciler, hepimizin sorgulaması lazım. Üniversitelerde bizim en az üzerinde durduğumuz alan güvenlik alanı. Güvenlik çalışmalarıyla ilgili hiçbir birikimimiz yok. Sonuçta bu kurumların başına güvenlik eğitimi almamış insanlar gelir. Bunlar tüm resmi göremezler, ilerleme yapamazlar. Örneğin Türkiye'nin MİT Başkanı MİT başkanlığı eğitimini nereden almıştır? İstihbarat eğitimini nereden almıştır, hangi üniversite? Türkiye'de bunlarla ilgili eğitim veren bir üniversite var mı? Ya da terör uzmanları diye kurumlarda insanlar istihdam ediliyor. Bunlar nereden aldılar bu eğitimleri, Türkiye'de terörizm üzerine eğitim mi var? Birimlerin başında bulunan insanlar gerçekten uzman değil. Bunun eğitimin almamışlar, profesyonelce davranılmıyor. Örneğin, MİT stratejik istihbarat yapar. Hangi stratejik istihbaratı yapmış? MİT şu ana kadar Soğuk Savaşın yıkılışını mı gördü? Suriye'deki isyanı, iç savaşın başlayışını mı gördü? Neyi gördü MİT ki, stratejik istihbarat yapıyor olsun.

Şimdi bu tür kurumları denetlemediğiniz zaman, bunların başarı kriterleri onların bağlı olduğu amirlere kalıyor. Diyor ki, Hakan Fidan çok başarılıydı. Sadece o değerlendiriyor. Çünkü başka kimse bunları gözetim ve denetim yapamıyor. Çok başarılı Genelkurmay başkanıydı, madalya takıyoruz diyoruz. Hiç kimse değerlendiremiyor. Çünkü ne demokratik bir denetim var, ne de gözetim var. Bu noktada askerin sivile bağlanması farklı bir konudur. Asker sivile bağlandığında, güvenlik sorunları çözülür mü? Cevap açıktır. Sivil eğitimsizse çözülmez. Sivile bağlanmakla demokratik sivil kontrol farklıdır. Güvenlik sektörünün, tüm güvenlik sektörünün; bunun içinde polis de var, asker de var, MİT de var, hatta yargı da var. Bunların demokratik gözetim ve denetime tabi olması gerekiyor; bu kapsamda temel kurum TBMM'dir. Onun dışında sivil toplum, medya, üniversiteler, araştırma merkezleri gözetim yapar. Hesap veren, gözetlenen ve denetlenen güvenlik sektörü daha iyi görev yapar ve böylece daha güvenli bir toplumda yaşayabiliriz diye düşünüyorum.

Salondan- Şimdi Kürtlerin kendi dilinde anadilinde eğitim istemesi Türkiye için bir güvenlik sorunu mudur? Eğer ki bu güvenlik sorunuysa, demek ki Kürt meselesi daha hâlâ ülkemizde ciddi bir meseledir.

İkinci olarak Oktay hocam dedi ki, Atatürk uluslaşma sürecini başarıyla gerçekleştirdi. Atatürk bu süreci başarıyla gerçekleştiren de, aslında Kürt meselesinin ortaya çıkışını fitillememiş midir?

Dr. Oktay BİNGÖL (E. Tuğg.)- Sorunun biri doğrudan bana ancak ikisi de aslında birbiriyle ilişkili diye düşünüyorum. İki soru bütün olarak da görülebilir.

Uluslaşma süreçlerine konuşmamda değindim. Tekrar etmem gerekirse, bugünkü mevcut sorunlarına karşın Orta Doğu'da yaşanan uluslaşma süreçlerinde en başarılısı aslında Türkiye'de yaşanmıştır. Orta Doğu'nun geri kalanındakilerin birçoğu, zaten başlangıç aşamasından öteye gidemedi. Hiçbir zaman bir Suriye ulusundan, Irak ulusundan, Lübnan ulusundan bahsetmek çok da mümkün olmadı.

Konuşmamda belirttiğim gibi, Atatürk'ün bize göstermiş olduğu hedef çağdaşlaşmaydı. Batılılaşmanın da ötesinde çağdaşlaşma. Çağdaşlaşma, kalkınmaya ilaveten insan haklarını, gerçek bir demokrasiyi kapsayan bir hedef. Çağdaş ve evrensel insan hakları rejimini düşünün, azınlıklar rejimini düşünün. Bütün bunların hepsi aslında son 50 yılda 60 yılda oturan rejimdir. İnsan hakları rejiminde Fransız devriminin, ABD bağımsızlık bildirisinin, BM sözleşmelerinin etkisi ağırlıklıdır. Bu rejimin birçok sözleşmesi 60'lı 70'li yıllarda bağlayıcı nitelik kazandı ve zamanla norm oluşturdu. Atatürk çağdaşlaşma hedefinde en ileri seviyede bir demokrasi ve insan hakları ifade ediyordu. Bunun en büyük kanıtı, 1920'lerde 1930'un başlarında yapılan devrimlerdir. Kadın haklarını örnek olarak alın. Avrupa'nın çoğu ülkesinde yok iken Atatürk seçme ve seçilme haklarını yasalaştırdı. Sonraki yıllarda Atatürk gerçekten takip edilseydi, bu ülke insan haklarıyla ilgili her alanda dünya lideri olurdu. Tüm grupların, Kürtler ve diğerleri, dil dâhil kültürel hakları bugünden çok ileri düzeyde olurdu. Gösterilen hedef buydu. Vicdani, irfanı ve akli hür nesiller hedeflemenin başka ne anlamı olabilir ki? Atatürk, başlattığı uluslaşma sürecinde, etnik kökene dayanmayan, tüm etnik kökenleri kapsayan, dışlamayan, kapsayıcı, ortak hedeflere dayanan, refahı amaçlayan, demokrasiyi odaklanan bir ülke ve devlet yaratalım dedi. Bizlere bu görevi verdi. Ortak idealler doğrultusundaki uluslaşma hedefini yeni çağdaş anlayışları da, çağdaş değerleri de içerisine koyarak geliştirin dedi bizlere. Ama biz bunu yapamadık, rantiyeci ve yağmacı bir yapıya dönüştük. Bu nedenle uluslaşma da eksik kaldı.

Birinci soruya gelirse, evet, Kürtlerin ya da başka bir grubun anadilde eğitim hakkına, öğretim hakkına, her türlü hakkının olduğunu düşünüyorum. Tabii tüm bunların her

biri ortak dediğimiz amaca hizmet ettiği, kalkınma, refah ve demokrasiyi desteklediğinde, devletin kapasitesi dâhilinde olduğu sürece ve insanlar için de gerçekten bir şeyler ifade ettiği sürece ben olması gerektiğine inanıyorum. Ancak Türkiye’de dil tartışmaları yapıldığında akla hemen Kürtçe geliyor. Bu ülkede yüzyıllardır yaşayan Çerkezler, Çeçenler, Avarlar, Boşnaklar, Arnavutlar, Ermeniler, Gürcüler, Araplar ve Rumlar var. Diğer gruplar da bulunuyor. Kürtlerin ana dilde eğitim ya da resmi dil sorunu varsa bunların yok mu? Kürtlerin hepsi aynı Kürtçe’yi mi konuşur? Zazaca ne olacak. Ben de bir Kafkas göçmeni aileden geliyorum. Çerkezce resmi dil olsun istemiyorum örneğin. Bu ülkede zaten sınırlı olan kaynaklarla, onlarca dili ve şiveyi resmi ve eğitim dili yaparak, eğitim ve öğretim yapılmasını, bilim yapılmasını uygulanabilir görmüyorum. Benim ailem de kendi dilinde şarkı söylüyor oynuyor, halayları var, düğünlerinde ya da sosyal ortamlarında bütün bunları yapıyorlar. Annem Adigece konuşurdu. Biz bilmiyoruz. Bunda bir sıkıntı yok. Kafkas Derneği de kurslar açıyor, bunda hiçbir sıkıntı yok..

Şu anda Kürtçeyi resmi dil yapmak, yani bu ülkede ikinci bir resmi dil inşa etmek çok gerekli değil. Madden de imkânsız bir şey. İnsanların refahına da katkı yapacağını düşünmüyorum. Bir ülkede farklı diller resmileştikçe, ulus duygusunu ve ortak kimliği ortadan kaldırdığı iddia edilir. Bunun doğruluk payı yüksektir. Biz tek resmi ve tek eğitim diliyle bile anlaşıyoruz, bilim yapamıyoruz, üretmiyoruz. Şu ana içerisinde yaşadığımız ağır sorunları aştıkça, dil ve benzeri konular daha kolay çözülebilir. Kalkınmasını tamamlamış, devletini ve hukukunu oturtmuş toplumlarda diller çok da sorun oluşturmuyor. Birçok ülkede farklı dillerde resmi eğitim, hatta belli bölgelerde resmi ikinci dil söz konusudur. Dil tabii ki çok önemlidir. Ama Türkiye’de çok daha önemlisi güvenlik, barınma, geçinme, sağlık, iş sahibi olmaktır. Kürtlerin de Çerkezlerin de ana kaygısı budur. Kimlik ticareti ve istismarı ise ne yazık ki dil üzerinden yapılır.

Teşekkür ederim.

Prof. Dr. Sadi ÇAYCI (Oturum Başkanı)- Başka soru var mı? Buyurun.

Salondan- Hoş geldiniz okulumuza. Şu an hükümetin izlediği bir Suriyeli mülteciler politikası var doğru ya da yanlış. Kimisi tartışıyor doğru diyor, alınmalıdır diyor. Alınmayana kafir deniyor, ümmet düşmanı deniyor, bir sürü bir şey deniyor. Bu politikayı siz yönlendiriyor olsaydınız, nasıl bir yol izlediniz?

Dr. Oktay BİNGÖL (E. Tuğg.)- Suriye’de, kapımızın karşısında, komşumuzda, sınırlarımızın dibinde böyle bir insani dram yaşanırken, kayıtsız kalabilmek ve kapıları kapatmak, sınırlara duvar örmek ve kimseyi almamak mümkün değildir. Türkiye Osmanlı’dan

günümüze Yahudilere, Balkan göçmenlerine, Kafkas göçmenlerine ve Irak Kürtlerine kapılarını açmıştır. Bu açıdan açık kapı politikası için söylenecek fazla bir şey yok.

Türkiye'nin mültecilikle ilgili iç mevzuatı biraz sorunludur. Avrupa dışından gelenleri sığınmacı ve mülteci olarak kabul etmez, Avrupalıları kabul eder. Uluslararası sözleşmelere bu şekilde imza attı. Gerçekte bize gelenler, Pakistan, İran ve Orta Doğu'dan, Avrupalı şu anda yok. Bir zamanlar Boşnak, Makedon, Arnavut vardı. Mevzuat böyle ancak Türkiye Suriye krizinin başından beri bir açık kapı politikası uyguladı. Ben olsam ben de açık kapı politikası tavsiye ederdim, ama davetkâr bir politika uygulamazdım. Buraya gelin, gelin ki Suriye'de daha büyük bir insani dram var, Suriye'de daha büyük bir kriz var, algısı yaratalım ve BM ya da Batı müdahale etsin şeklinde düşünmezdim. Başından itibaren, tablonun ne kadar ağır olabileceğini tahmin eder, Suriye'nin içerisinde sorunu çözebilecek birtakım yöntemler arardım. Bu tabii ki uluslararası toplumla beraber olurdu. Bunun adı orada tampon ya da güvenli bölge tesis etmek olmayabilirdi. Suriye rejimini kapsayan seçenekler zorlanabilirdi.

Temel hedefiniz Suriye'deki rejimi değiştirmek olunca, onun dışında kalan her şeyi araç olarak görmek gibi bir sonuç çıkıyor. Örneğin Türkmenler, Türkmenlerle ilgili bizim politikamız neden zayıf? Çünkü araç olarak görüyoruz. Türkmen'in insan olarak ihtiyacına bakmıyoruz. Çoğu devlet böyle yapıyor. Örneğin, burada bile Türkmenlerin Türkiye'nin milli güvenliğine etkileri konuşuyoruz. Sorunun onlara etkilerini göz ardı ediyoruz. Kıbrıs'ın Türklerini konuşurken, Türkiye'nin stratejik amaçlarını, stratejik ve ileriden savunmasını, jeopolitik değerini öne çıkarırız. Oysa oradaki soydaşlarımız araçsallaştırıldıklarında kırılırlar, gönül bağları zayıflar. Suriye'de de, Türkmenler, mülteciler, yerlerinden edilmişler araçsallaştırılmıştır.

Bütün bunların arasında daha önemli bir konu var. Türkiye'de bunlar bir yerlere yerleştirilecekse, mutlaka toplumla, yerleştirilecekleri yerlerle, görüşerek yapılmalı. Bunu çok büyük bir güvenlik meselesi yapmaksızın, toplumsal bir mesele olarak ve insani bir mesele olarak görüp, çözülebilir. Örneğin, mültecileri Hatay'dan başlayarak yerleştirmek hatalıdır. Bunu neden dile getiriyorum? Türkiye'ye gelen mültecilerin Suriye'den büyük bir çoğunluğu Sünni, ama siz bunları götürür Hatay'a yerleştirirseniz, orada bir sürü sıkıntı başlar. Çünkü Hatay demografik olarak karışık bir yer, oraya koymamalısınız. Kahramanmaraş'ta Pazarcık'a mülteci kampı yapmaya kalkarsanız, oranın Alevi vatandaşlar ayağa kalkar. Bu tür hassas kararlar, toplumsal uzlaşma ve diyalogla çözülebilirdi.

Türkiye'de mültecilere davranışla ilgili önemli diğer bir sorun kaçak göçmenliktir. Türkiye'nin mültecilere Avrupa'ya kaçak olarak girmeye resmen yönlendirdiği ciddi bir

iddiadır. Ne yazık ki kaçak göçmenlerin çoğu Türkiye kıyılarından Ege'ye açılıyor ya da kamyon kasalarında Yunanistan ve Bulgaristan sınırlarını geçiyor. Ege kıyılarında, Dikili'de Bodrum'da ve diğer kasabalarda kaçak göçmen ekonomisi çalışıyor. Derme çatma botlar, can yelekleri imal edilip fahiş fiyatlara satılıyor. İnsan tacirleri ortalıkta dolaşılıyor. Bizim kıyılarımızdan derme çatma botlarla denize açılanların yarısı hayatını kaybediyor. Avrupa'ya kaçak göçmen gönderme tehdidi devlet yetkililerinin beyanlarına yansıyor. Biz bu tür bir olgunun üstünü örtemeyiz, yasal ve vicdani olarak.

Teşekkür ediyorum.